

AUREA MEDIOCRITAS...

AKIS, köpcös, korán őszbecsavarodott ember hirtelen csak megállott a kaptatónál.

— Mehercule ... pompás látvány!

El akarta hitetni magával, hogy csak a táj megragadó szépsége állította meg, valójában azonban nehezen, zihálva szedte a lélegzetet, nyilalást érzett a mellében, a veséje táján egy kis szúrás aggasztotta s a lábaszára meg-megremegett. Az utolsó időkben egyre gyakrabban fájlalgatta a térdét, tavaly már semmi hasznát sem vette Bajae kénes fürdőinek s bár Scaurus, a tudós orvos, akit a lovag küldött el hozzá, egyre vigasztalagatta, hogy ez mit sem jelent, közel sem jár még hozzá az öregség, valami azt súgta neki, hogy nemsokára komolyan elkezdheti a búcsúzást a nagyobb sétáktól, a nehéz boroktól, a jóféle, zsíros húsoktól, a lányoktól ... mindattól, amit szeretett ...

— Lalage ... sóhajtotta benne valami panaszos hang és újra meg újra megtörölte verejtékező homlokát. Hát igazán? Földhöz vág a vénség?

Nagy kedvetlenség árnyéka borult reá, mint valami undok hamuszürke palla, melyet rossz istenek csavarnak egyre szorosabbra a teste köré, fojtón és kegyetlenül, mintha ez a gyűlölt servilis habitus a lelket akarná kiszorítani belőle.

A dombtetőről visszatekintett a megtett útra. Odalent kitérte magát az őszi Mare Tuscum, mint valami etruriai selyem tunicába burkolózó, kéjes-álmosan elnyúló, túlérett szépségű hetaira. A csillogó surrentumi öböl mindenfelől arany párnákat támasztott köréje.

A dereshajú férfi körülnézett. Meglátott egy kiálló, hatalmas követ és jóleső nyögéssel reakuporodott.

— Nem hajt engem senki, bízatta magát, miért ne báméskodnánk egy kicsit?

Már megbánta, hogy elengedte az egylovas talyigát, amin idáig jött és fanyarul elmosolyodott, amikor beismerte, hogy a gyalogos Múza fölkentje ily kevéssé győzi már a talpalást. Ó! Még csak néhány év előtt is! ... Milyen fáradhatatlanul járta be sabinumi jószágát ... Meg sem kottyant neki egy füst alatt mind az öt kis paraszt-tanyát meglátogatni, bőven futotta az ereje, hogy naponta megkerülje a Haedilia erdőt, csak egy jót kellett húzni a Bandusia forrás remek vizéből és megállás nélkül ért haza a villába.

A tenger felől, a mély hegyi úton egymásután porzottak föl a

szüreti multságokra érkező társaságok kocsijai. A sovány öszvérek mellett mezítláb lépkedő parasztok ijedten ugráltak felre, mikor hátuk mögött fel-felrikkantottak a római urak kocsihajtói. Mintha csak az egész Urbs ide akart volna gyülekezni, úgy nyüzsögtek az emberek az országúton. A szinte nyáriasan meleg Pyanepsion hónap minden élni vágyó embert ide csalogatott a tenger partjára, a kezdődő dionysiákra. Zeus és Semele fia rég nem öltözött ilyen ragyogó pompába mint az idén.

Egy újabb menet előtt numidiai fullajtárok szaladtak és nyers káromkodással noszogatták felre a szegény halandókat a kényes lábú galliai lovak elől. A hámos paripák bibortakaró alatt ficáinkoltak, a zablájuk aranyos volt. A kocsik selyem függőnyeit pajkosan vonogatta felre Zephyrus és fürtjeit huján dörzsölgette oda a benne ülő, kifestett asszonyok és lányok langy orcáihoz. A remek testeken tarka selyemkelmék feszültek, a szellő nardusvíz bódító illatát permetezte széjjel. Utánuk nagy paraszt-szekér zötyögötte a cselédséget, vadászok kopókat vonszoltak magukkal, azután újra díszes kocsi következett, ismét nagy málhás csapatok zörögtek el, egy ficsúr ezüst szerszámú phrygiai fogaton kurjongatott, óriási porfelleget kavarva maga után. Kisvártatva két gyaloghintó következett. Nem lehetett tudni, kik kacagtak benne. Az emelőrudaknál görnyedő rabszolgák irigy-epekedve nézegettek a kövön pihenő öszes férfire.

Most egy kis szünet következett. Csak néhány gyalogos ember baktatott az úton, nehéz terhekkal cipekedve. A pihenő férfinek sehogy sem akaródzott fölkelni. Tétova tekintetét újra lenyügözte a késő délután páráiba behúzódó tenger. A horizont felől nagyon lassan lila rejtelem közeledett, mely egyre több és több vizet szívott el a fény elől. Jobbfelől a Vezuv füstölgött, mint valami áldozati tüzet emésztő, rettenetes nagyságú amphora. A deres vándor megtapogatta fájó térdét és lassan-lassan felkászolódtott, hogy tovább induljon. Balfelé tartott, egy dülőútra tért, mert aggódott, hogy valami ismerős meglátja a kocsikról és elárulja Maecenasnak a jövetelét. Mindenáron meg akarta lepni nagy barátját, ezért halasztotta el a maga kis szüretjét, ezért törte idáig magát gyöngélkedése ellenére is, ezért vette a nyakába a nagy, kerülő gyalogutat. A lovagnak sejtelve sem lehetett jöveteléről, mert nagy ravaszul kitért meghívása elől, azt füllentette neki, hogy okvetlenül be akarja fejezni legújabb epodusát s így nem lehet jelen a szüreti ünnepen, melyet a kiváló államférfiú legszűkebb baráti körben akart ezidén eldugott kis szöllejében megtartani, árván hagyván az öbölben pazar fényű, rózsaszín márvány villáját.

Ment, mendegélt, most már sokkal frissebbnek érezte magát. Egy eléje akadó Silvanus-oltárnál hirtelen megállott, meghajolt, majd jóízűen elmosolyodott, megtapogatta tunica exteriorjában a féltve őrzött, meglepetésnek szánt papyrus tekercset és nem tudva ellent-

állani a vágynak, előkereste s belékukkantott. Halkan mormolta a szavakat, melyek még neki is üdék, újak voltak :

— Cur me querelis exanimas tuis ?
Nec dis amicum est nec mihi te prius
Obire, Maecenas, mearum
Grande decus columenque rerum.

Lassan szürcsölgette a szavakat, mint valami jóféle bor kortyait, elégedetten bólogatott a fejével. Nem lelt hibát a többi strófában sem.

— Ez nagyon jól fog neki esni ! Szegény ! Úgy fél a haláltól ! . . . Ebből látni fogja, milyen igaz barátja vagyok. El kell hogy higgye amit írtam, hogy ha ő alászáll, utitársa leszek a végső úton . . . Vele megyek . . . Vele én, Zeusra mondom ! . . .

A szeme könnybelábadt, valahogy megatódott a saját jóságán, hűségén.

— Mindent neki köszönhetek, gondolta magában . . . Ugyan, mire vittem volna a barátsága nélkül? Maradtam volna tán örökre szürke scriba quaestorius. Ki törődött volna a verseimmel? Most meg maga, a nagy Augustus ! . . . Bizony, ma nem hívnának Róma lantosának !

Meleg hála-hullám ömlött át a lelkén és aggódva gondolt reá, hogy a lovag talán mégsem ok nélkül panaszkodik. Az utóbbi időben nagyon lesoványodott . . . Bizony, elég rossz bőrben van !

— . . . Magam sem vagyok makk-egészséges, de nem kell mindjárt megijedni, lám, egyszerre hogy felfrissültem, mintha kutyabajom sem lenne !

Maga előtt is rejtegetve az örömét, arra gondolt, hogy azért mégis csak sokkal különb erőben van, mint a lovag, sokkal biztatóbb az arcszíne, jobb az étvágya, igaza lehet Lalagénak, nemcsak hízelkedésből mondhatta a multkor, hogy sokkal, de sokkal fiatalabbat mutat, mint Maecenas . . . hogyha a haja ilyen korán meg nem őszült volna, harmincöt évesnél nem látszana többnek.

— Lalage ! . . .

Hangosan mondta ki a szeretett lányka nevét s úgy érezte, mintha ez a lágy, görög szó varázsige erejével újjászülte volna. Ez a nagy, megtermett, sötétszöke hajú, fehértestű, jóillatú sarjú-lány jelentette korhadozni kezdő élet-gályája számára a holnapok felé vivő evezőcsapást. Ha nem lenne, reménytelenül csuklana össze minden kopott vitorla, ijesztő, ernyesztő szélcsend venné körül, valami félelmétes, zárt öbölben, melynek sötét árja úgy zúg, úgy fenyeget, mint a Cocytusé . . .

Sóvárogva, kívánczozva gondolt a mindig vidáman locsogó-fecsegő, kacagó leány karsú testére, melyet Vénus istenasszony legjobb kedvében alkotott. Ahogy lassan, lassan fölfelé lépkedett és szerte nézdegélt, valahogy minden Lalagéra emlékeztette. A kerítések

mellől lecsüngő barackok pihés nyakát juttatták eszébe, két hatalmas, sápadt-fehéren duzzadó, kis halványpiros folttal ékes alma kemény kebléről beszélt, érett körték ékes-vörös színe a szája tejízű zamatát mesélte el neki, minden simabőrű gyümölcs mondott valamit éppen csak hogy kifejlett bájairól, kerek csípőn hintázó testének titkairól. Csodálatos öröm-szüret ez a Lalage! Vajjon mit csinálhat most? Hirtelen belenyilalott valami fojtó aggodalom, nem csalja-e meg? Hiszen oly fiatal hozzá képest... Hiszen eleget csalódott Lydiában, Phyllisben, Chloéban, Lyceben, Glycerában, a csapodár Barineben, aki annyiszor hívta fel hamis esküvéssel holt szülője porát... Csak ezt el ne veszítse, ezt az egyetlen, ezt az utolsót, a legszebbet! Ezt nem bírná ki! Nem! Ezt egészen akarja és — halálig!

A hegyfokon még egyszer megpihent. Lenézett az öbölre, amely izzani látszott a bukni kezdő nap sugaraiban. Arra, balra fekszik Bajae, a bájos. Ott piroslik legszebben, legtüzesebben a tenger. Nem hiába írta róla egyik poéta-kollégája, hogy Vénus ott úsztatta meg Amort, annak a szövétnekéből esett bele egy szikra és örökre félforralta vele. Nem csoda, ha hideg asszonyok, húséges feleségek, akik Penelopeként szálltak habjaiba, Heléna vérével hagyták azokat el...

Nem szerette ezt a kéjtanyát, ahol a gazdagok számlálatlanul szórták szét a sestertiusok özönét, ahol rózsakoszorúval járt a bűn, ahol kacagva sebeztek halálra a szíveket és lelkiismeretfurdalás nélkül mocskolta be a lelkét mindenki, néhány óra őrjöngő, vad öröme kedvéért. Vagy akarta vagy se, minden képpé formálódott az agyában, a kéjhajhászó öböl részeg, gyalázatos, bíbor-tógás kényúrrá személyesült benne hirtelen és haragosan fordult el a látványtól. Még most is megmegegett vele, hogy ellenséges érzés fogta el a gáttalanul hatalmaskodók, a duskálkodó gazdagok iránt, valami keserű és bosszúálló, forradalmas harag, ami régebben oly gyakran emésztette, mikor húszéves fejjel az egész világot átgyúró tervek hajszolták Athen utcáin, magához hasonló ifjakkal conspirálgatva.

Maga sem tudta miért és hogyan: váratlanul élesen rajzolódott bele emlékezetébe ez a csupa tűz idő és belefájult a szívébe az annyiszor elhessegetett érzés, hogy vajjon mindeneknek ellenére nem tért-e le *akkor* igaz ösvényéről? A mult kapuja, mint már annyiszor, megint ki *akart* benne tárujni, éppen csak egy parányi kis rés támadt lopva és máris megint látta a Caesar-gyilkos Brutust, akivel együtt hallgatta Cratippus és Theomnestus filozófiai előadásait... aki forradalmi hévvel öntötte el a lelkét a triumvirek ellen... aki magával sodorta Lyciába és tovább... egészen Philippi síkjáig...

A homlokához kapott, mintegy felakarva magát ébreszteni... Nem! Nem akart ezekre a dolgokra gondolni többé... Ezerszer elvégezte már ezt a nagy számadást!

— Igy kellett lennie! Igy, éppen így! *Akkor* kerültem volna

hamis ösvényre! Nem a megalkuvás vitt erre... A lelkem igazi útja ez... Az én utam az arany középszer! Az istenek vezéreltek a legjobb ösvényre. Mit kerestem volna én ott? Hát kell nekem harc? Nem! A béke, a nyugalom kell... A csönd... Ez az édes, fűszeres szagú ős... Derült egyszerű napok, egyik a másik után... még néhány jó nap, ha az istenek is úgy akarják és... Lalage... Lalage!

Amint tovább indult a gyümölcs-szagban, a fák alatt, nemsokára teljes megbékelés szállott a lelkére. Örült, hogy távol van Rómától, hogy nem zaklathatja senki, hogy ügyét Maceenas kegyébe ajánlja, hogy messze esik tőle a nagyvilág, minden átkozott bonyodalmával, ezerféle gonosz practikájával, szinte szeretett volna megölelni minden nyárfát, minden sárga-piros szőlőtökét, szívével szívta be az olajfák mézédés illatát s mikor egy ciprusokkal körülszegett szent helyre ért, boldogan emelte két karját a fölötte megtáruuló, csodálatos ég felé.

— Csak itt! Csak itt! Kiáltott föl. Silvanus! Silvanus! Ez az én világom.

Valami édes, szelíd harmónia fuvolázott, pengett benne és új vers felé rezzent a lelke. Meg fogja írni az ős örömeit... Az ember boldogságát, aki fütyöl a törtetésre, a nagyvilág csábításaira, aki messze elkerüli a Fórumot, akinek csak az a fontos, hogy annyit gyűjtsön, mint a dalos tücsök.

Még nem tudta, hogy fogja elkezdni, de hirtelen hasonlat jutott az eszébe az ősről, amint a mezőkön kacagva veti föl gyümölcs-koszorúval ékes, almapiros orcáját, királyi fejét. Láta amit gondolt, de a strófák még messze rebbentek előle, mint fürge, menekülő rigók, előbb meg kellett szöni a szavak hálóját, amivel elcsípheti majd őket.

Édesded mosolygással, mutatóját a levegőbe fel-felbökve lépett feljebb-feljebb, egyre feljebb.

Azon vette észre magát, hogy egy nyomorúságos korcsma elé ért. Derüsen olvasta el a kapu fölött a csalogató invitálást.

— Állj meg utas! Septumanus jó ebédért, szállásért szavatol e házban. Ha ide betérsz, jó helyre fordulsz be, meglásd, egykönnyen nem vágyol továbbmenni.

Egyet gondolt és belépett a házikóba, amely előtt légyszállta, megterhelt öszvérek rugdostak nyugtalan nyihogással.

A homályos helyiségben elég sokan iddógáltak. Fuvarosok, hajcsárok, piszkos condrajú, vincellérféle emberek könyököltek össze a kecskelábú, gyalulatlan asztalok mellett. Silány olajtól bűzölgő kecskehúst marcangoltak falánkul és nagyokat húztak reá az olcsó, cserép phialákból. A korcsmárosné lomhán hagyta ott a nagy agyaghordót, amiből egy háromfülű hydriával szerte csűrölte a zavaros bort és megkérdezte, mit kíván.

A kis, köpcös embernek hirtelen elment az étvágya. Csak egy kis mustot kért és néhány fürt szólót. A nagy, piszkos asszony ugyancsak biztatta, hogy egyék a kecskehúsból, mert az után maga Caesar is

megnyalná a száját, olyan fölséges. Mikor kereken visszautasította, dohogva tért vissza a doliumhoz.

— Finnyás lehetsz, kis gömböc, ha az én főztömet utalod, mondta jó hangosan, talán álorcás lovag vagy !?

A hosszú asztalnál ülők felröhögtek és kíváncsian vették szemügyre a közékük vetődött idegent.

Egy hatalmas, foltos pallába burkolózó, még nem vén, de csaknem teljesen ősz ember, aki a szót vitte, szúrósan vette szemügyre a szöllőt csipegető új jövevényt.

— Na, ez is csak olyan gyalogos lovag, mint jómagunk — rikantotta —, de úgylátszik, van mit raknia a pocakjába!

Az italos kompánia erre is fölnevetett.

A marcona férfi, kinek homlokát hatalmas sebforradás éktelenítette el, átkiáltott hozzá:

— Ül ide hozzánk, segíts ellátni ennek a megveszett világnak a baját.

— Köszönöm, rögtön megyek tovább, úgy se tudnék belemelegedni a szóba.

A forradásos homlokú megvetően legyintett, nagyot hörpintett a borából és kötekedve vágta vissza:

— Hát pukkadj meg! Biztosan nagy urak tányérnyalója vagy... Aligha illenél közénk, akik ki merjük mondani az igazságot. Akad még nekünk Cassiusunk, meg Brutusunk s akkor teszünk egy kis fordítást!

A korcsmárosné hirtelen odafutott hozzá s valamit sugott a fülébe, az új vendégre mutatva.

A forradásos arcú sötéten nézett oda, a sarokba.

— Bánom is én! Csak hegyezze a fülét! Olyasmiről beszélek, amit mindenki tud. Bűdös kecskehús mellett szabad tán elmondani, hogy Bajaeben fülemülét esznek... Felolvasztják a drága gyöngyöt, hogy lekortyintsák! Ha Nasedeniusnak telik fácán- és pávavélőre, meg flamingónyelvre, hogy megvendégelje Cilnius Maecenas lovag urat és barátait — mi legalább olyan szavakat vehetünk a nyelvünk hegyére, amilyeneket akarunk!

A cimborák káromkodva helyeseltek.

Az óriás dörömbölni kezdett az asztalon.

— Az öbölbe dobáljuk a pávanyelvet pofázókat! Hadd igyanak rá eleget!

— Jól beszélsz, visitott egy kis, cingár vincellér, te aztán érted a módját, Marcus Afranius!

A magános ember erre a névre fölkapta a fejét. Megdobbant a szíve és lopva alaposan szemügyre vette a forradásos homlokú férfit.

— Igen, gondolta, ő az! Philippinél kapta...

A lázító hangja rögtön ismerősnek tetszett előtte és kimondott neve láttató erővel keltette föl benne újra a multat, Brutust, a vad,

véres csatát, szégyenlett futását, mindent, ami csak azóta történt! Fojtó izgalom fogta el és szorongva figyelte, hogy azok odaát mit fognak még mondani. Valami arra ösztönözte, hogy azonnal folytassa az útját, de mintha odagyökerezett volna a lába a padlóhoz, nem tudott megmozdulni.

— Tegnap odalent jártam, kezdte a forradásos homlokú, mondhatom nektek, ezek valósággal megvesztek! Claudius Etruscus fia új nyári palotát épített. Hymettiai márványból készülnek a gerendák, a padló aranyos lesz, mint a capitoliumi Jupiter-templomban. Garmadával áll ott az elefántcsont... Ezüst csövekből ezüst medencébe szökik a kutak vize, a falakat alabástrom fogja borítani. A szerelmi szoba drága kövekkel és gyöngyházzal lesz kirakva! Megőrültek, én mondom nektek, megőrültek. A birodalomból mind az öbölbe gurulnak a sestertiusok, szinte kiszorítják belőle a vizet! A hetairáik még a cipőjüket is telerakják gyönggyel... Nekünk fa-sandaliára se telik. Csupa seb a lábam!

A foltos pallāju emberek fenyegetően zúgtak föl.

Marcus a jövevény felé fordult.

— Mit szólsz ehhez, testvér?

— Mit szóljak? Nem én tehetek róla.

— És Augustus ezt tűri! De hát hogyan tűrné, hiszen örül, ha ezüst szobrokat állítanak neki és maga is eljár a «Tizenkét Isten» lakomáira és ott Apollo díszében jelenik meg Haha! Az istenek tavaly minden gabonát megettek... Azért éheztek ti, meg én... Caesar régi corinthusi edényeket gyűjt — én meg új tetveket a pallamba! Ha megkívánja valakinek a múkincseit — számkivetésbe küldi! Százezreket kockázik el! Ha vendégségbe hívják, el kell előle rejteni az asszonyokat!

— ... Vajjon megismer-e... Egyre engem néz, gondolta magában az ismeretlen vándor.

Dühös vágy készítette, hogy megfeleljen ennek a nagyszájú uszítónak, ennek az elzüllött versfaragónak, hogy visszautasítsa a Caesarra szórt rágalmakat, de a félsz összeszorította a torkát, nem mert megszólalni. Intett a korcsmárosnénak, hogy fizetni akar, de az Marcusra figyelt, aki újra elkezdett bömbölni:

— És ezt az embert isteníti az a csuszó-mászó Horatius Flaccus! Igen, istennek nevezi rongy rigmusaiban!

Az új vendég megrezzent. Kikerekedett szemmel bámult át a másik asztalhoz.

— Ki az a Horatius, kérdezte egy sordidus, fuvarosféle ember. Gladiator? Kikiáltó?

Marcus reá bámult.

— Hát nem hallottál erről a hitvány tücsökről? Augustus és Maecenas talpnyalójáról? Róma lantosának csúfoltatja magát... Én, aki együtt tanultam vele Atheneben, azt mondom, hogy sutor,

akinek a kaptafánál lenne a helye! Kontár! Lucilius, Archilochus, Alcaeus és a perdita Sappho majmolója! Ez az ő «költészete»! Áruló! Aki cserbenhagyott bennünket Philippi után! Beállott tányérmosó háziszolgának Maecenashoz... Hogy az asztalánál telepofázhassa magát. Földet kapott az árulásáért... Augustus padimentumnak használja a hátát! És ezt a fickót méltatta a nagy Brutus a barátságára! Kiállott az «arany középútra» és onnan tartja a markát a kenőcsös, fodorított hajú, vén kéjenc Maecenas meg Augustus elé!

A magányos vendég lesütötte a szemét, vad indulat forrt fel benne, de érezte, hogy ha most megszólal, könnyen az életébe kerülhet. Szavak tolultak föl a torkára, kardéles szavak, szinte felsebezték a száját, de emberfeletti erővel visszaharapta magába.

A fuvaros szólalt meg:

— Várj csak... Ugye, apuliai?

— Venusiából való, felelte Marcus. Salsamentarius volt az apja Venusiában. Látták, mikor a könyökéhez törölte az orrát... Eheu! Csak egyszer a körmöm közé kaphatnám! Megemlegetné Macedoniat! Mehercule! Kissé megropogtatnám a csontjait, ha sok húst szedett is fel reájuk a pazarló kéjenc Maecenas vályujából!

A cimborák nagyot röhögtek és összekoccintották a calixokat.

— Hiszen ha te megmarkolsz valakit... vigyorodott el a fuvaros.

— Megemlegetné! De nekem nem igen tanácsos Rómában tekeregni, motyogta sötéten a forradásos homlokú és megint odanézett a sarokban ülő magányos vendégre.

Quintus Horatius Flaccus sápadtan, mindenre elszántan nézett vele farkasszemet. A két ember tekintete összetalálkozott. Siri csönd volt a korcsmaszobában, csak a musttól mámoros legyek döngicsélése hallatszott. Odakünt az udvaron ludak gágogtak. A tikkadtan várakozó szamarak egyike keservesen felordított unalmában.

Marcus fölemelkedett az asztaltól, óriási, szőrös, ragyás kezébe fogta a silány lőrével telt calixot és döngő, ingadozó léptekkel lépett oda a magányos emberhez.

Horatius riadtan ugrott föl és körülnézett, mivel védhetné magát. A szíve szinte hallhatóan dobogott, lélegzete füttyölve jött ki ajkai közül. Az óriás ráordított:

— Nesze! Igyál!

— Nem, én... hebegte, én... nem... mit akarsz?

— Igyál! Ha én kínállak: igyál! Vagy beléd töltöm!

Reszkető kézzel vette el a calixot és gyorsan felhajtotta a zavaros levét.

— ...nem ismert meg... nem ismert meg, gondolta és valami köszönetfélét dadogva gyorsan visszaadta a cseréppoharat.

— Honnan jössz? Kérdezte a gladiator-testű óriás.

— Innen... Surrentumból...

— Hová mégy?

— Ide... Nem messzire... Szüretre...

— Na, csak sok mustot ne igyál, röhhentette el magát. Majd hirtelen hozzátette:

— Mintha már láttalak volna valahol? Tán odalent, az öbölben?... Na, a nem létező, nagy istenek legyenek veled. Jámbor féregnek látszol, nem sokra fogod vinni. Állj közibénk! Majd talpra állítalak!

Hatalmasat ütött a vállára és visszatámolygott a borpocsolyás asztalhoz.

A kis, köpcös ember mélyet lélegzett, nagy megalázottság érzete fogta el, gyerekesen sírni szeretett volna s csak egy vágya volt, hogy amilyen gyorsan csak lehet, elkerüljön innen. El, el! Ki, a szabadba, mert mindjárt összerogyik.

Szédelegve imbolygott oda a korcsmárosnéhoz, gyorsan fizetett és kisietett a nehéz levegőjű szobából.

— Te! A pileusod... Kiáltott utána Marcus, otffejtett, keskenyszélű kalapjára mutatva. S hogy az nem fordult vissza:

— O! A széllal bélelt! De hiszen mindegy... Pileussal sem lennél különb, mint *capite aperto*! Nyavalyás! Kutya legyenek, ha nem valami tintanyaló! Piszokság: ha meggondolom, hogy valamikor magam is verseket írtam... Görög mértékre! Piha! Bort ide! Piszok egy világ! Egy ilyen szellem mint én! És ilyen moslék! A caecubimit mind más issza meg! Ha Philippinél győztünk volna... Ma consul lennék!

A szamarak kórusban ordítottak odakint légycsipte kínjukban.

Quintus Horatius Flaccus már messze járt. A dombhajlásban eltűnt szeme elől a kis korcsma, de úgy érezte, mintha lába kelt volna a szennyes háznak és kergetné, üldözné a benne dorbézolókkal, a saját multjával együtt.

— Akkor is ilyen volt! Nagyszájú uszító! Műveletlen demagóg! Hogy én valamikor ilyen emberekkel barátkoztam! Bár hiszen, mit tudtam én... utóvégre magam is... mit tudtam én akkor a világról, az emberekről, vitt a húsz éves fejem és hát... Brutus! A sziklát is fel tudta volna tüzelni! Hogy mondta el, mint szúrt bele először Casca Caesarba s az hogy takarta be a fejét tógájával, hogy tisztességesen befedve essék el. És mégis, ő is bele tudott döfni, *azután*, hogy reá kiáltott: *καὶ οὐ τέκνον*... Elrettentem tőle és mégis vakon kellett követnem. Akkor... De hát mit akar tőlem ez a hitvány Marcus Afranius? Hát ő nem szaladt el? És mind a többiek? Csak én voltam gyáva? Hitszegő? Hiszen igaz, tán dicsőségesebb lett volna, ha elesem Brutus mellett... De kinék, mi haszna lett volna belőle? Megállott. Körülnézett, de nem látott semmit. Csak magát akarta látni.

— Az élettemmel tán mégis többet használtam... a verseimmel! S az egyik állat még a nevemet sem ismeri! Ezek között kellett volna

maradnom? Egy Marcus Afranius! Még görögül sem tudott rendesen megtanulni! És ez piszkolja le a verseimet! Hogy utánzó vagyok... Hát a kehely fontos, vagy a bor, ami benne van? A görög kehelybe én töltöttem először isteni, igazi latin bort! Ez mind semmi? Persze, mert belőle nem lett semmi... Csavargó! Neki tőke Philippi, hogy első lehessen a hordájában! Mi esett el Philippinél? A köztársaság? Nem! Csak az árnyéka! A triumvirek tán megmentették volna? Aligha!

Olyan vad iramot vett, hogy ziháló tüdővel kellett újra megállnia. Dúhe nem bírta már szusszal. Körülötte finom, méla csönd csüngött le a fák lombjairól, az alkony lilás leplekkel teregette be a tájat, mintha puha ágyruhát húzott volna valami óriási kéz az egész horizontra. A nap még nem áldozott le egészen, de már csak bágyadt, rézsut-sugarakat küldött, búcsúzkodva és bűvös világítású éjjeli mécsessé varázsolta a körte-sárga, alma-piros, meg szilva-kék levelű szőlő-tőkéket.

A poéta agyát megragadta ez a beszédes csönd, a szinte túlvilágian finom fátylú ég, a szépség balzsama megenyhítette a lelkét, de azért nem tudott teljesen lehiggadni. Legbensejében tovább vitatkozott magával, a multjával, legtitkosabb énjével.

— ...mondhat, amit akar, számárrívás, ebugatás nem hallik az éjig! Hiszen ez a gonosz a nagy isteneket is becsmérli és megtagadja!

Tisztán emlékezett reá, hogy Marcus Afranius mennyire megdöbentette, mikor reábeszélte, hogy vándoroljanak el az Olymposhoz, másszák meg a szent hegyet, hogy meggyőződhesse nek róla, csakugyan laknak-e a csúcán istenek... Elindultak... ketten, mint valami bűnösök, egyre feljebb és feljebb... de ő a félúton visszahőkölt a rettentő vállalkozástól, valahogy nem merte azt a kísérletet megtenni, elszorult a szíve és kegyetlen ijedelem fogta el. Mi lenne vele, ha... ha bebizonyosodna hogy... Szinte futva rohant le, véresre surolva a lábát az éles köveken!

És visszaemlékezett, milyen jeges fájdalom zúdult reá, mikor három nap mulva összetalálkozott Marcus Afraniussal, aki megvetőleg nézett a szemébe és lassan, tagolva, mintha mérges kígyófogakon szűrte volna át a szavakat ezt mondotta:

— *Istenek nincsenek!*... Fent voltam a csúcson... madár sem jár arra... Minden csupa hó és jég... *Nincsenek* istenek! Talán kár volt fölmennem... én ezt kibírom, de te hitvány lélek vagy, gyáva fickó, soha sem lesz belőled semmi! Mindig meg fogsz állni a félúton!...

Most is borzalom fogta el, mikor ezekre a percekre gondolt. De ugyanakkor valami forró harag gyúlt föl benne és ez erőt adott neki e félelmetes ember gyalázkodásaival szemben. Úgy érezte, hogy nem kell törődnie annak a vádjaival, aki ezt tette és ezt mondta, még ha fent volt is a csúcson. De hazudott! Biztosan hazudott! Az nem lehet, hogy... Nem lehet!

Nagyokat hadarintott a levegőbe. Nekilódult, megállott, újra elindult.

— ... Hazugság minden szava! Hiába mocskolja Augustus Caesart! Caesar a nép jótevője! Békét szerzett a birodalomnak, Janus Quirinus templomát háromszor zárta be. Téglából való Rómát vett át és márványból való várost hagy majd maga után. Maecenas a legjobb ember a világon! A legjobb barát! Nem meg-alázkodás, ha ragaszkodom hozzájuk. Ezt követeli a hála, a becsület! Ingerülten toppantott egyet.

— Soha sem hajtottam térdet és fejet Caesar előtt rabszolga módra! Hiszen lehettem volna a magántitkára és nem fogadtam el... Maga írta, hogy megvetem a barátságát, de ő azért nem fizet nekem gög-gel... Nem servilis módon írtam, hogy Maia fia, ő a haza igazi atyja és csak Jupiter nagyobb nála! És Maecenas? Hiszen olyan, mintha a bátyám lenne... Mióta ismerem, mindig csak adott és adott nekem, nem kért tőlem semmit, nem vett el tőlem soha semmit, nem kívánt tőlem hízelgést, hiszen magának sem kívánt soha semmit! Ennek lennék én a talpnyalója? Hiszen nem is túrné! Ez nem is férne hozzám.

Kihúzta magát és keményebben lépett.

— ... magam köpném le magamat, ha a legkisebb megbántást eltünném Maecenastól... Próbálná csak meg... Majd akkor meg-látná! Inkább visszadobnám neki Sabinumot, semhogy egyszer is meg-alázzam magamat előtte! Először római vagyok! s csak azután poeta!

— Mit akar az a véresszájú demagóg az én becsületes élet-elmével? Nem szolgálalküsből választottam a középutat. Filo-zófus vagyok. Ha akár Caesar, akár Maecenas méltatlanságot követne el rajtam, habozás nélkül térnék le róla, akárki akármit higyen! Ha valaki a lelkembe merne taposni, az megtalálja bennem ma is Brutus fegyvertársát... az illethetetlen büszkeségű embert!

Göggösen vetette fel a fejét, ököllel suhintott a levegőbe és hango-san kiáltotta:

— Herculesre mondom!... Marcus Afranius! Mit tudod te, mi lakik bennem? Mit tudsz te az én virtusomról? A te szőrös füled-nek idegen az én dalom...

A római énekesnő jutott eszébe, akit finom énekével Maecenas erkélyén kiröhögött a csócselék, mire odavágta nekik:

— Equitibus cano!... Én is lovagoknak énekelek, a finom fülek-nek, mégsem vagyok urak szolgája, hanem lélekalkatom szerint magam is lovag! Büszkeség dolgában nem alkuszom. Talpig férfi vagyok... Horatius Flaccus vagyok! Az én derekam már nem hajolhatik meg senkifia előtt! Cedrusból van az faragva!

A közeli kis berekből hirtelen csend-katona cohors bukkant elő.

Quintus Horatius Flaccus meggyorsította lépteit, az arca meg-szigorodott, arra gondolt, hogy a korcsma felé küldi az őrjáró csapatot és elfogatja a lázítót és bandáját.

— Majd megmutatom én nektek! Si fractus illabatus orbis!... Banditák!

Az őrcsapat már egészen közel került hozzá.

Gyorsan villant át az agyán, hogy mi lenne ebből . . . Kihallgatások . . . Hosszú procedurák . . . Súlyos bünper . . . talán fejvesztés. Mindegy! Legyen, aminek lennie kell!

Az őrjárat most toppant eléje. Most! Most . . . Az ajka már-már szóra nyílt. Nagyot nyelt, lesütötte a szemét és némán haladt tovább.

— Ugyan, legyintett, okosan kell felfogni a dolgot . . . Haszontalanság az egész . . . Az a fő, hogy jól érzem magam. A kedves este helyrehoz majd mindent.

Megnyugodva, derűsen lépegetett tovább. Ha vége jó, — minden jó. Carpe diem, mormolta el kedvenc mondását s egyszerre harmónia ömlött el minden porcikájában.

Előtte, a hegy aljában már föltűnt Maecanas pineák közé rejtőző, bájos házikójának fedele. Itt kezdődtek el a lovag szőlőföldjei. A végtelen hosszúságú lugasok gazdag gerezd-terheket viseltek. Szeplős-sárga, aranyszínű, hamvasfekete bogyók lógtak le a dús venyigékről. A lovag birtokán még a szőlőtőkék is urasabbak voltak, mint a parasztok földjén. Mintha azok is bibortógába öltöztek volna. Az egyes táblákat égbe meredő dárdák gyanánt őrizték a fekete-zöld ciprusok. A gyümölcsfák ágait óriási, mesebeli ékszerek gyanánt díszítették a királyi gyümölcsök, melyeknek pozsgás színe a már leereszkedett alkonyt is legyőzte vidám villogásával. Édes, nehéz illatok terjengtek mindenfelé.

— *Beatus sum*, sóhajtott föl Quintus Horatius Flaccus és ebben a pillanatban belerezdült agyába új versének eddig hiába keresett kulcs-szava: *Beatus ille!* . . . Igen, így kell elkezdeni!

Jó jelnek vette, hogy éppen most két madár szállott el fölötte kedvező irányból. Édesded ernyedtséggel szedegette a lábát a lugasok között vezető ösvényen. Nem messzire előtte most vonult befelé, a présházhoz a szedő-lányok serege. Fejükön szállóvel telt kosarak inogtak s csak úgy zengett daluktól a csudás alkonyat:

Vosque item simul, integrae
Virgines, quibus advenit
Par dies agite in modum
Dicite o Hymenaeae. Hymen
O Hymen Hymenaeae! . . .

Hangjuk boldogan és telten szállott a sötétsárga ég felé s úgy tetszett, mintha a daltól még fűszeresebbé vált volna a buja, szüreti levegő.

— Lalage! Lalage, o, dulce ridens Lalage!

Friss, meleg áram járta át minden tagját és maga is, halk visszhang gyanánt beledudolt az arcához surlódó strófa-végekbe:

Dicite o Hymenaeae, Hymen
O Hymen Hymenaeae . . .

Balfelől egyszerre csak megrezzent a lugas. Felriadva nézett arrafelé. Tizenhat-tizenhét éves, karcsú, meztelen lábú fiatal leányt

vett észre, amint jókora kosárba zsúfolta a szedés közben félrerakott összecsengetett szőlőt, gyümölcsöt.

A poeta mosolyogva lépett oda hozzá s úgy tett, mintha nem tudná, mi készülődik ott. A lány tágranyilt, sötét szemében riadt félelem reszketett, már-már kibuggyant a könnye. Valami furcsa, groteszk báj vibrált az édes kis tolvajon, hasonlított a törbe került mókushoz.

— Hogy hívnak kérdezte a férfi.

A kislány sírásra görbült ajakkal felelte:

— Agrippina...

És mohón tette hozzá:

— Ugye, nem árul el?

A férfi a lány karcsú dereka felé kapott. Agrippina nem ellenkezett, hagyta hogy szájon csókolja s akkor mindentől fölmentve érezte magát, mint a gyík siklott ki a férfi kezéből.

— Hol laktok, kérdezte a fiatalosan felindult férfi.

— Ott... lent... a faluban. Adhatna egy sestertiust...

A költő elnevette magát és hátbautította.

— Korán kezded!... Majd meglátogatlak s ha nem karmolsz nagyon... megkaphatod!

A lány értően kacagott, megkapta a kosár fülét és nesztelenül, mint az éji vad, futott bele a már egészen elsötétedett lugasba.

Távrolról lágyan, foszlányokra szakadva hangzott: O Hymen Hymenae...

Horatius gyorsan indult meg a ház felé és elhatározta, hogy ezt a villogó szemű kis vadmacskát elcsalja magához Sabinumba.

A lugasok alatt néma csend lappangott. Egy nagy diófán már megszólalt a bagoly, egy-egy denevér cikázott bele a levegőbe.

— Milyen édes volt a szája... akár a must! Carpe diem!...

A lugasból kiérve már látta a ház tarkára festett peristylumát.

A viridariumra nyíló hálószoba ajtaja hirtelenki nyílt és a bent viritó méces sárga kockát vágott a sötétségbe. A költő elhúzódott egy dús lombú, törpe fügefabokor mellé és leste, hogy nem Maecenas lép-e ki rajta.

— Hogy meg fog lepődni, gondolta... és jóízűen mosolygott magában, mint a csinytevő gyermek.

Éberén figyelte az ajtót. Egyszerre csak karcsú női alak lépett ki a házból. Gondosan körülnézett s hogy nem látott senkit, halkan vissza szólott s akkor fehér tógájában megjelent mögötte a lovag testes, méltóságteljes alakja. A leány ráfonódott és hosszan, hosszan szájon csókolta.

— Eheu! Nevetett föl Horatius Flaccus és még panaszkodni mer, mint gyötri a vénség! Várj csak, jó lovagom... Ebből vers lesz, meglátod!

Kiegyenesedett, már-már rájuk kiáltott, de villámgyorsan újra elhúzódott.

— Lalage! motyogta reszkető ajakkal, Lalage... hiszen azt mondta, Neapolisba megy, az anyjához!

Vad düh nyargalt bele az ereibe, a torkától a szívéig, a szívetől a torkáig, karja megfeszült, a szeme kidülledt, valami gonosz erő kergette az összeboruló pár felé, mint dárdanyél a tigrist a cirkusz porondján. Gyilkos keserűség fogta el, maga sem tudta miért, Brutusra gondolt és Caesarra, amint a tördöfések között fejére vonja tógáját...

— ... Marcus Afranius már rájuk rohant volna, a torkukra... Neki a torkuknak! Csak nem habozni! Most! Most!...

Azok, ott, ketten még mindig ölelkeztek. Maecenas és Lalage...

Rekedt hörgés bugyborékkolt föl a torkából, nagyhirtelen fölegyenesedett — de méggyorsabban visszaguggolt, amint látta, hogy végre szétbontakoznak. Olyan kicsire húzta össze magát, amilyenre csak tudta, kushadtában kikereste a fügebokor legsűrűbb részét és lassan, minél nesztelenebbül, kínosan vigyázva húzódkodott a leglombosabb oldalra, hogy valahogy észre ne vegyék. Érezte, tudta, hogyha most meglátja Cilnius Maecenas, akkor vége mindennek... a barátságának... mindennek... mert amint *ezt* tudva néznek egymás szemébe akkor semmi sem lehet már többé *éppen úgy*, ahogy eddig volt...

A lovag és a leány láthatólag vártak valamire.

A pillanatok, a percek hónapoknak, éveknek tűntek. Agyát izzó falu clepsidrának érezte, amelyben homokszemek helyett óriási, éles kövek csikorognak lefelé, véres sebet vájva az idő gúnyos méricskélésével.

A hatalmas prések felől nehéz, erjedő mustszag áradt hozzá. Maecenas és Lalage halkán beszélgettek. A lány néha édesdeden nevetett föl.

— ... dulce ridens, gondolta a rejtőzködő, o!... dulce decus meum!... s a foga összecsikordult.

Zür-zavaros, logikátlan gondolatok cikáztak körülötte, mint részeg darazsak.

— ... csak legalább észre ne vegyenek... Nem szabad, hogy meglássanak, akkor még minden jóra fordulhat... Utóvégre örültség lenne... Egy ilyen kis perdita miatt! Van nála külön is, akár ezer is... Igen... Hiszen már úntam is... Nem szép Maecenastól... De ha megkívánta: legyen az övé... Odaadom neki... Habeat sibi! Egyszer én is adhatok valamit neki... Aljas kis persona!

Csak az volt a rettenetes, hogy még mindig nem lehetett fölállani. De azzal vigasztalta magát, hogy alapjában véve milyen jó tréfa ez, ahogy ő itt guggol, elbujva s azok ott nem tudják... Hogy szétrebbennének! De nem, nem... Legyen teljes a tréfa... Majd egyszer... talán... meg is mondja, hogy látta őket... és csak nevetett rajtuk... igen, ő bizony csak nevetett... Annyira nem vette a szívére. O! Annál több esze van... Többre becsüli Maecenas

barátságát . . . A lovag is biztosan látta, hogy únja már ezt a kis rongyot különben semmiesetre . . . és hát . . . biztosan a lány fonta reá magát . . . Füttyölni az egészre ! Az emberekre . . . mindenre . . . majd ír egy szörnyű gúnyverset Lalagera, gyilkosabbat, mint Lycere . . . az a vers meg fog maradni, akkor is, mikor ez a kis perditá már szipirtó lesz, túl éli őt . . . és bizony ezt a derék, vén Maecenast is, magát Augustus Caesart is, mind a Baiae-ban fetregő bíbortógásokat ! Jön majd egy jobb világ . . . szebb világ . . . talán jobb istenek is . . . Melpomene, a muzsa az ő igazi szerelme . . . már ezután csak reá fog gondolni . . . csak reá . . . haláláig !

Hirtelen kocsizörgés hallatszott. Egy könnyű biga állott elő. A lovag megölelte a leányt, az felugrott a kocsiba, még visszakiáltott :
— Evoe ! S a kocsi elzörgött vele.

Maecenas hosszan nézett utána, azután lassan bement a házba.

A lappangónak minden tagja elgémberedett, úgy érezte magát, mintha fustélyokkal törték volna össze minden csontját, mintha tizévet öregedett volna, amíg ott guggolt a fügefa-bokor mögött. Most végre lassan, mint valami lábbadozó beteg, fölemelkedett és körülnézett. Nem látott senkit. Kezét a mellére nyomta. Tunica exteriorjában megzördült az elrejtett papyrus. Mintha egy gonosz, incselkedő hang súgta volna a fülébe, eszébe jutottak a meglepetésnek szánt vers sorai.

— Cur me querelis exanimas tuis . . . nec dis amicum . . . obire, Maecenas . . . grande decus . . .

Föltekintett az égre. A nagy, titokzatos magasságban a Currus, a Cygnus és a Canis minor szikrázott fölötte.

— Sidera pulchrior . . . jutott eszébe furcsa módra egy hasonlat a csillagokról.

Gyorsan számotvetett magával, hogy nem tehet okosabbat, minthogy lemegy a faluba, szállást kér az Agrippina apjának viskójában és csak másnap állít be a lovaghoz . . . Reggel fogja a verset felolvasni . . .

Óvatosan körülnézett, besurrant a lugas alá, az utra. Kikergetett az agyából minden más gondolatot, csak a kis Agrippina hamvas orcájára szőlőlé-ízű ajkára, őz tagjaira igyekezett emlékezni. Carpediem . . . motyogta, carpediem . . .

A horizont alján éppen most kezdte meg isteni utját Luna és szelid szomorúsággal tekintett a hepehupás mesgye kellősközepén nagy vigyázva lehajlott fővel ballagó, az ezüstös homályba olykor-olykor behadarintó Quintus Horatius Flaccusra.

Mariay Ödön.